

OLIJ VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
QARSHI MUHANDISLIK-IQTISODIYOT INSTITUTI

GEOLOGIYA VA KONCHILIK ISHI FAKULTETI
EKOLOGIYA VA MEHNAT MUHOFAZASI KAFEDRASI

№ 145

2022 yil 28.08

Ro'yxatga olinib:

**"HAYOT FAOLIYATI XAVFSIZLIGI" fanining
ISHCHI O'QUV DASTURI**

"Hayot faoliyati xavfsizligi" fanini bo'yicha "5310200-Elektr energiyasi" va "5312400-Muqobil energiya manbalarini (turli bo'yicha)" ta'lim yo'nalishi sohasidagi mutaxassislikni

Umumiy o'quv soati	88 soat
Shu jumladan:	
jami auditoriya soatlari	48 soat
Ma'ruza	24 soat
Amaliy mashg'ulotlar	12 soat
Laboratoriya	12 soat
Mustaqil ta'lim	40 soat

Fanning ishchi o'quv dasturi, ishchi o'quv reja va O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta ma'naviyat ta'lim vazirligining 2019 yil o'4.9.08 dagi a.892.9 -sonli buyrug'i tasdiqlangan bilan fan o'quv dasturiga muvofiq tashab chiqildi.

Tuzuvchi: B.X. Jurayev - QMII, "Ekologiya va mehnat muhofazasi" kafedrasini assistenti

Fanning ishchi o'quv dasturi "Ekologiya va mehnat muhofazasi" kafedrasini yig'ilishida (buyruq № 1, 2022 y.), "Energetika" fakulteti Ushlabiy Komissiyasida (buyruq № 1, 2022 y.) va Institut Ushlabiy Kengashida (buyruq № 1, 2022 y.) muhokama etilgan va o'quv jarayonida foydalanishga tavsiya qilingan.

O'quv-uslubiy boshqaruv boshlig'i

Sh. Turdiyev

Fakultet kengashi raisi

A. Davlatov

Kafedra mudiri

R. A. Eshonqulov

I.O'quv fanning dolzarbligi va olib kasbiy ta'limdagi o'rni

Ushbu dastur fan tarixi, rivoji va istiqbol hamda Respublikamizdagi iqtisodiy-ijtimoiy islohotlar natijalari, ishlab chiqarish va hududiy xavfsizlik muammolarining inson hayoti xavfsizligiga ta'siri masalalarini qamrabdi. Hayot faoliyati xavfsizligi insonning hayotida sodir bo'ladigan turli ko'rinishdagi xavflarni bartaraf etish va ulardan himoyalash yo'llarini o'rganishga qaratilgan nazariy fandi. U keng qamrovli ilmiy-amaliy izlanishlar va tadqiqotlar asosida rivojlanib, takomillashib boradi. Chunki texnologiyalarda ishlab chiqarish jarayonini boshqarish, ixtirochilar uchun sanitariya va gigiyena me'yor va qoidalarini yaratilmasligi, muhit rivojlanishining murakkablashuviga olib keladi.

Davlatlar o'rtasida insoniyat hayotida xavf xatar soluvchi holatlarning ro'y berishi, insoniyat tomonidan qo'llanilgan turli zaharli moddalar va zararli moddalar va vositalar ko'p. Ab xarbi xatarlarni yuzaga keltirib, insonlarning hayotiy faoliyatiga, sog'liligiga, atrof muhit tozaligiga va iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga tabdid solmoqda. Shu sababli ham mamlakatimizning eng muhim va kechiktirib bo'lmaydigan vazifalari qatorida aholi hayotining xavfsizligini ta'minlash masalalari dolzarb o'rni olgan. Aynan shu muammolarning echimini "Hayot faoliyati xavfsizligi" (XFX) fani o'rganadi.

II. O'quv fanning maqsadi va vazifasi

Fanni o'qishdan maqsadi - bo'lgak mutaxassislariga hayotiy faoliyatlarida yuzaga keladigan xavflarning kelib chiqish sabablarini, xususiyatlarini, oqibatlarini va ularni yo'qotish qoidalarini, xavfsiz ish sharoitlarini yaratish, tabiiy, texnologik, ekologik va boshqa turlidagi foydali vaziyatlardan aholini himoya qilish, ularni nazariy va amaliy jihatdan himoyalashiga barida jarohat olganlarga birlamchi tibbiy yordam ko'rsatish qoidalarini o'rganishdan iborat.

Ushbu maqsadga erishi uchun fan talabalarini nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, hodisa va jarayonlarga uslubiy yondashuv hamda ilmiy dunyoqarishni shakllantirish vazifalarini, faoliyat davomida sodir bo'lishi mumkin bo'lgan foydali vaziyatlar turlari, ularning kelib chiqish sabablarini, oqibatlarini tahlil qilish usullari, faoliyat davomida sodir bo'lishi mumkin bo'lgan foydali vaziyatlarda insonlar va moddiy boyliklarni saqlash va qutqarish vositalarini ishlatish ko'nikmalarini bajaradi.

"Hayot faoliyati xavfsizligi" fani bo'yicha "5110200-Elektr energetika" va "5312400-Muqobil energiya manbalari (turli bo'yicha)" ta'lim yo'nalishi sunflarining tuzilishi

Umumiy o'quv soati	88 soat
Shu jumladan	
Jami adabiyot soatlari	48 soat
Ma'ruza	24 soat
Amaliy mashg'ulotlar	12 soat
Laboratoriya	12 soat
Mustaqil ta'lim	40 soat

III. Asosiy nazariy qism (Ma'ruza mashg'ulotlari)

T/R	Mavzu, bo'lim nomi	Umumiy soat
1	<p>Hayot faoliyati xavfsizligi faniga kirish.</p> <p>Hayot faoliyati xavfsizligining huquqiy asoslari.</p> <p>Hayot faoliyati xavfsizligining asosiy tushunchalariga tizimlar, hayot faoliyat xavfsizligi fanining tarkibiy qismlari va ularning tekshirish obyektlari. Hayot faoliyati xavfsizligi nazariy asoslari</p> <p>Hayot faoliyati xavfsizligining huquqiy asoslari mazmuni.</p> <p>Ishlab chiqarishda faoliyat xavfsizligini ta'minlash bo'yicha qabul qilingan asosiy qonunlar, standartlar, nizomlar, qoidalar va me'yoriy hujjatlar tizimi.</p> <p>Faoliyat xavfsizligini ta'limlash.</p> <p>Faoliyat xavfsizligi ta'minlashning ergonomika va psixologik asoslari</p> <p>Faoliyat xavfsizligini ta'limlash. Hayot faoliyati xavfsizligining asosiy tushunchalari, ularning mazmuni. Xavflar, ularning tashvifi. Faoliyat xavfsizligini ta'minlash tamoyillari, usullari. "Inson - muhit" tizimida inson omili.</p> <p>Faoliyat xavfsizligi ta'minlashning ergonomika asoslari, asosiy prinsip va usullari.</p>	2
2	<p>Faoliyat xavfsizligi psixologiyasi. Inson faoliyatini tashkil qilishning psixologik jihatlari. Ish joylarini estetik jihatdan jihozlash.</p> <p>Ishlab chiqarishda faoliyat xavfsizligini boshqarish tizimini tashkil qilish.</p> <p>Xavfsiz faoliyatni tashkil qilishda vofidalar bilimini tekshirish va o'qitish.</p> <p>Ishlab chiqarishda sodir bo'ladigan xavfning hodisalar va kash kassabliklari.</p> <p>Ishlab chiqarishda faoliyat xavfsizligini boshqarish tizimi, xavfsizlikni ta'minlashga oid tadbirlarni rejalashtirish.</p> <p>Ishlab chiqarishda faoliyat xavfsizligini boshqarish tizimini muallag bilan ta'minlash.</p> <p>Ishlovchilarni faoliyat xavfsizligi talablariga amal qilishga o'qitish va qo'ya tayyorlash tizimi.</p> <p>Xodimlarni o'qitish va qo'ya tayyorlashni tashkil qilish.</p> <p>H-1 shaklidagi dalolatnomani to'ldirish tartibi.</p> <p>Ishlab chiqarishning sanitariyasi va gigiyenasi meyorlari, mazmuni. Ishlab chiqarish chiqargani va zaharli moddalarining inson organizmiga salbiy ta'siri, ularga qarshi chora tadbirlar.</p> <p>Texnologiya hayo muhitining ko'rsatkichlari, ularning mehnat faoliyatiga ta'siri, ishlab chiqarish muhitining gigiyenik meyorlari, ularning inson organizmiga ta'siri. Ishlab chiqarishda mo'tadil oh-havo sharoitini yaratish.</p> <p>Ishlab chiqarish changlari moddalarining, inson organizmiga salbiy ta'siri.</p> <p>Ishlab chiqarish korxonalarini shamollatish va yoritish tizimi.</p> <p>Ishlab chiqarish korxonalarini shamollatish tizimi, ularning turlari.</p> <p>Yoritish vositalari va turlari.</p> <p>Yoritish vositalari va turlari.</p>	2
3	<p>Ishlab chiqarishda faoliyat xavfsizligi talablariga amal qilishga o'qitish va qo'ya tayyorlash tizimi.</p> <p>Xodimlarni o'qitish va qo'ya tayyorlashni tashkil qilish.</p> <p>H-1 shaklidagi dalolatnomani to'ldirish tartibi.</p> <p>Ishlab chiqarishning sanitariyasi va gigiyenasi meyorlari, mazmuni. Ishlab chiqarish chiqargani va zaharli moddalarining inson organizmiga salbiy ta'siri, ularga qarshi chora tadbirlar.</p> <p>Texnologiya hayo muhitining ko'rsatkichlari, ularning mehnat faoliyatiga ta'siri, ishlab chiqarish muhitining gigiyenik meyorlari, ularning inson organizmiga ta'siri. Ishlab chiqarishda mo'tadil oh-havo sharoitini yaratish.</p> <p>Ishlab chiqarish changlari moddalarining, inson organizmiga salbiy ta'siri.</p> <p>Ishlab chiqarish korxonalarini shamollatish va yoritish tizimi.</p> <p>Ishlab chiqarish korxonalarini shamollatish tizimi, ularning turlari.</p> <p>Yoritish vositalari va turlari.</p> <p>Yoritish vositalari va turlari.</p>	2
4	<p>Ishlab chiqarishda faoliyat xavfsizligi talablariga amal qilishga o'qitish va qo'ya tayyorlash tizimi.</p> <p>Xodimlarni o'qitish va qo'ya tayyorlashni tashkil qilish.</p> <p>H-1 shaklidagi dalolatnomani to'ldirish tartibi.</p> <p>Ishlab chiqarishning sanitariyasi va gigiyenasi meyorlari, mazmuni. Ishlab chiqarish chiqargani va zaharli moddalarining inson organizmiga salbiy ta'siri, ularga qarshi chora tadbirlar.</p> <p>Texnologiya hayo muhitining ko'rsatkichlari, ularning mehnat faoliyatiga ta'siri, ishlab chiqarish muhitining gigiyenik meyorlari, ularning inson organizmiga ta'siri. Ishlab chiqarishda mo'tadil oh-havo sharoitini yaratish.</p> <p>Ishlab chiqarish changlari moddalarining, inson organizmiga salbiy ta'siri.</p> <p>Ishlab chiqarish korxonalarini shamollatish va yoritish tizimi.</p> <p>Ishlab chiqarish korxonalarini shamollatish tizimi, ularning turlari.</p> <p>Yoritish vositalari va turlari.</p> <p>Yoritish vositalari va turlari.</p>	2
5	<p>Ishlab chiqarishda faoliyat xavfsizligi talablariga amal qilishga o'qitish va qo'ya tayyorlash tizimi.</p> <p>Xodimlarni o'qitish va qo'ya tayyorlashni tashkil qilish.</p> <p>H-1 shaklidagi dalolatnomani to'ldirish tartibi.</p> <p>Ishlab chiqarishning sanitariyasi va gigiyenasi meyorlari, mazmuni. Ishlab chiqarish chiqargani va zaharli moddalarining inson organizmiga salbiy ta'siri, ularga qarshi chora tadbirlar.</p> <p>Texnologiya hayo muhitining ko'rsatkichlari, ularning mehnat faoliyatiga ta'siri, ishlab chiqarish muhitining gigiyenik meyorlari, ularning inson organizmiga ta'siri. Ishlab chiqarishda mo'tadil oh-havo sharoitini yaratish.</p> <p>Ishlab chiqarish changlari moddalarining, inson organizmiga salbiy ta'siri.</p> <p>Ishlab chiqarish korxonalarini shamollatish va yoritish tizimi.</p> <p>Ishlab chiqarish korxonalarini shamollatish tizimi, ularning turlari.</p> <p>Yoritish vositalari va turlari.</p> <p>Yoritish vositalari va turlari.</p>	2
6	<p>Ishlab chiqarishda faoliyat xavfsizligi talablariga amal qilishga o'qitish va qo'ya tayyorlash tizimi.</p> <p>Xodimlarni o'qitish va qo'ya tayyorlashni tashkil qilish.</p> <p>H-1 shaklidagi dalolatnomani to'ldirish tartibi.</p> <p>Ishlab chiqarishning sanitariyasi va gigiyenasi meyorlari, mazmuni. Ishlab chiqarish chiqargani va zaharli moddalarining inson organizmiga salbiy ta'siri, ularga qarshi chora tadbirlar.</p> <p>Texnologiya hayo muhitining ko'rsatkichlari, ularning mehnat faoliyatiga ta'siri, ishlab chiqarish muhitining gigiyenik meyorlari, ularning inson organizmiga ta'siri. Ishlab chiqarishda mo'tadil oh-havo sharoitini yaratish.</p> <p>Ishlab chiqarish changlari moddalarining, inson organizmiga salbiy ta'siri.</p> <p>Ishlab chiqarish korxonalarini shamollatish va yoritish tizimi.</p> <p>Ishlab chiqarish korxonalarini shamollatish tizimi, ularning turlari.</p> <p>Yoritish vositalari va turlari.</p> <p>Yoritish vositalari va turlari.</p>	2

7	<p>Ishlab chiqarishda zararli nurlanishlar, ularning xususiyatlari va inson organizmiga ta'siri.</p> <p>Ishlab chiqarishda zararli nurlanishlar, ularning xususiyatlari va inson organizmiga ta'siri</p> <p>Yuzaga kelish sabablari va sabablari.</p> <p>Ularini tasniflash va meyorlash.</p> <p>Nurlanishning manbalar va ularda ishlovchilarning xavfsizligini ta'minlash</p> <p>Ishlab chiqarishda elektr xavfsizlik asoslari</p> <p>Ishlab chiqarishda elektr xavfsizlik asoslari.</p> <p>Elektr tokdan muhofazalanish usullari.</p> <p>Yerga ulab muhofazalanish tadbirlari.</p> <p>Inson tanasiga elektr tokiga ko'rsatilgan qarshiligi.</p> <p>Favqulodda vaziyatlar, ularning turlari va xususiyatlari.</p> <p>Fuqaro muhofazasining maqsadi va vazifalari.</p> <p>Favqulodda vaziyatlar, ularning turlari va xususiyatlari.</p> <p>Tahmii ofatlar va ularning sodir bo'lishi.</p> <p>Texnologiya va ekologik favqulodda vaziyatlar va undan foydalanish usullari.</p> <p>Suv toshqinlari. Yer ko'kchilari, qor ko'kchilari.</p> <p>Fuqaro muhofazasining kuch va vositalari uning iqtisodiyot tarmoqlarida tashkil etish tadbirlari.</p>	2
8	<p>Ishlab chiqarishda zararli nurlanishlar, ularning xususiyatlari va inson organizmiga ta'siri.</p> <p>Ishlab chiqarishda zararli nurlanishlar, ularning xususiyatlari va inson organizmiga ta'siri</p> <p>Yuzaga kelish sabablari va sabablari.</p> <p>Ularini tasniflash va meyorlash.</p> <p>Nurlanishning manbalar va ularda ishlovchilarning xavfsizligini ta'minlash</p> <p>Ishlab chiqarishda elektr xavfsizlik asoslari</p> <p>Ishlab chiqarishda elektr xavfsizlik asoslari.</p> <p>Elektr tokdan muhofazalanish usullari.</p> <p>Yerga ulab muhofazalanish tadbirlari.</p> <p>Inson tanasiga elektr tokiga ko'rsatilgan qarshiligi.</p> <p>Favqulodda vaziyatlar, ularning turlari va xususiyatlari.</p> <p>Fuqaro muhofazasining maqsadi va vazifalari.</p> <p>Favqulodda vaziyatlar, ularning turlari va xususiyatlari.</p> <p>Tahmii ofatlar va ularning sodir bo'lishi.</p> <p>Texnologiya va ekologik favqulodda vaziyatlar va undan foydalanish usullari.</p> <p>Suv toshqinlari. Yer ko'kchilari, qor ko'kchilari.</p> <p>Fuqaro muhofazasining kuch va vositalari uning iqtisodiyot tarmoqlarida tashkil etish tadbirlari.</p>	2
9	<p>Ishlab chiqarishda zararli nurlanishlar, ularning xususiyatlari va inson organizmiga ta'siri.</p> <p>Ishlab chiqarishda zararli nurlanishlar, ularning xususiyatlari va inson organizmiga ta'siri</p> <p>Yuzaga kelish sabablari va sabablari.</p> <p>Ularini tasniflash va meyorlash.</p> <p>Nurlanishning manbalar va ularda ishlovchilarning xavfsizligini ta'minlash</p> <p>Ishlab chiqarishda elektr xavfsizlik asoslari</p> <p>Ishlab chiqarishda elektr xavfsizlik asoslari.</p> <p>Elektr tokdan muhofazalanish usullari.</p> <p>Yerga ulab muhofazalanish tadbirlari.</p> <p>Inson tanasiga elektr tokiga ko'rsatilgan qarshiligi.</p> <p>Favqulodda vaziyatlar, ularning turlari va xususiyatlari.</p> <p>Fuqaro muhofazasining maqsadi va vazifalari.</p> <p>Favqulodda vaziyatlar, ularning turlari va xususiyatlari.</p> <p>Tahmii ofatlar va ularning sodir bo'lishi.</p> <p>Texnologiya va ekologik favqulodda vaziyatlar va undan foydalanish usullari.</p> <p>Suv toshqinlari. Yer ko'kchilari, qor ko'kchilari.</p> <p>Fuqaro muhofazasining kuch va vositalari uning iqtisodiyot tarmoqlarida tashkil etish tadbirlari.</p>	2
10	<p>Ishlab chiqarishda zararli nurlanishlar, ularning xususiyatlari va inson organizmiga ta'siri.</p> <p>Ishlab chiqarishda zararli nurlanishlar, ularning xususiyatlari va inson organizmiga ta'siri</p> <p>Yuzaga kelish sabablari va sabablari.</p> <p>Ularini tasniflash va meyorlash.</p> <p>Nurlanishning manbalar va ularda ishlovchilarning xavfsizligini ta'minlash</p> <p>Ishlab chiqarishda elektr xavfsizlik asoslari</p> <p>Ishlab chiqarishda elektr xavfsizlik asoslari.</p> <p>Elektr tokdan muhofazalanish usullari.</p> <p>Yerga ulab muhofazalanish tadbirlari.</p> <p>Inson tanasiga elektr tokiga ko'rsatilgan qarshiligi.</p> <p>Favqulodda vaziyatlar, ularning turlari va xususiyatlari.</p> <p>Fuqaro muhofazasining maqsadi va vazifalari.</p> <p>Favqulodda vaziyatlar, ularning turlari va xususiyatlari.</p> <p>Tahmii ofatlar va ularning sodir bo'lishi.</p> <p>Texnologiya va ekologik favqulodda vaziyatlar va undan foydalanish usullari.</p> <p>Suv toshqinlari. Yer ko'kchilari, qor ko'kchilari.</p> <p>Fuqaro muhofazasining kuch va vositalari uning iqtisodiyot tarmoqlarida tashkil etish tadbirlari.</p>	2
11	<p>Ishlab chiqarishda zararli nurlanishlar, ularning xususiyatlari va inson organizmiga ta'siri.</p> <p>Ishlab chiqarishda zararli nurlanishlar, ularning xususiyatlari va inson organizmiga ta'siri</p> <p>Yuzaga kelish sabablari va sabablari.</p> <p>Ularini tasniflash va meyorlash.</p> <p>Nurlanishning manbalar va ularda ishlovchilarning xavfsizligini ta'minlash</p> <p>Ishlab chiqarishda elektr xavfsizlik asoslari</p> <p>Ishlab chiqarishda elektr xavfsizlik asoslari.</p> <p>Elektr tokdan muhofazalanish usullari.</p> <p>Yerga ulab muhofazalanish tadbirlari.</p> <p>Inson tanasiga elektr tokiga ko'rsatilgan qarshiligi.</p> <p>Favqulodda vaziyatlar, ularning turlari va xususiyatlari.</p> <p>Fuqaro muhofazasining maqsadi va vazifalari.</p> <p>Favqulodda vaziyatlar, ularning turlari va xususiyatlari.</p> <p>Tahmii ofatlar va ularning sodir bo'lishi.</p> <p>Texnologiya va ekologik favqulodda vaziyatlar va undan foydalanish usullari.</p> <p>Suv toshqinlari. Yer ko'kchilari, qor ko'kchilari.</p> <p>Fuqaro muhofazasining kuch va vositalari uning iqtisodiyot tarmoqlarida tashkil etish tadbirlari.</p>	2
12	<p>Ishlab chiqarishda zararli nurlanishlar, ularning xususiyatlari va inson organizmiga ta'siri.</p> <p>Ishlab chiqarishda zararli nurlanishlar, ularning xususiyatlari va inson organizmiga ta'siri</p> <p>Yuzaga kelish sabablari va sabablari.</p> <p>Ularini tasniflash va meyorlash.</p> <p>Nurlanishning manbalar va ularda ishlovchilarning xavfsizligini ta'minlash</p> <p>Ishlab chiqarishda elektr xavfsizlik asoslari</p> <p>Ishlab chiqarishda elektr xavfsizlik asoslari.</p> <p>Elektr tokdan muhofazalanish usullari.</p> <p>Yerga ulab muhofazalanish tadbirlari.</p> <p>Inson tanasiga elektr tokiga ko'rsatilgan qarshiligi.</p> <p>Favqulodda vaziyatlar, ularning turlari va xususiyatlari.</p> <p>Fuqaro muhofazasining maqsadi va vazifalari.</p> <p>Favqulodda vaziyatlar, ularning turlari va xususiyatlari.</p> <p>Tahmii ofatlar va ularning sodir bo'lishi.</p> <p>Texnologiya va ekologik favqulodda vaziyatlar va undan foydalanish usullari.</p> <p>Suv toshqinlari. Yer ko'kchilari, qor ko'kchilari.</p> <p>Fuqaro muhofazasining kuch va vositalari uning iqtisodiyot tarmoqlarida tashkil etish tadbirlari.</p>	2
Jami:		24

IV. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Ushbu o'qitish bo'yicha talabalarining amaliy mashg'ulotlari ma'ruza mazmuni va tavsiya etilgan adabiotlar hamda davriy jurnallar, internet materiallari bilan ishlab, standart va matak talablariga mos ravishda o'z ichiga oladi.

"Hayot faoliyati xavfsizligi" fanidan amaliy mashg'ulotlar.

T/R	Amaliy mashg'ulotlar mavzulari	Soat
1.	Fanning asosiy tushunchalari mohiyati; xavf turlari, ularni garablash va identifikatsiyalash	2
2.	Hayot faoliyat xavfsizligining komfort sharoitlari, ishchi o'rnini ergonomikasini o'rganish.	2
Ishlab chiqarishning zararlari va zaharli usullarni inson organizmiga ta'siri		

	hisoblash. Ishlab chiqarishdagi shovqin va vibratsiyani hisoblash.	
3.	Ishlab chiqarishdagi tabiiy va sun'iy yorug'likni hisoblash usullari	2
4.	Mexanik jarohatlanishdan muhofazalanish va muhofaza qiluvchi vositalarni aniqlash Elektr tokining inson organizmiga fiziologik ta'siri.	2
5.	Yong'irni o'chirishning asosiy vositalarini hisoblash usullari Kaab kasalliklarni va ishlab chiqaradagi jarohatlarni tekshirish, hisobga olish va aniqlash usullari	2
6.	O'zbekistondagi mehnatni muhofaza qilish va sanoat xavfsizligini sohasidagi boshqaruv tizimining va funktsiyalari. Tashkilotlardagi mehnat muhofaza qilish va sanoat xavfsizligini boshqarishdagi xavfli obyektlar. Mehnatni muhofaza qilish va xavfsizlikdagi boshqaruvni haqida, ishlab chiqarishdagi darajasi?	2
Jami:		12

V. Laboratoriya mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Ushbu o'quv fani bo'yicha talabalar laboratoriya ishlari o'quv rejisidagi metodika vositalariga mos ravishda standart va ma'laka talablariga mos ravishda mustaqil bajarishni o'z ichiga oladi.

Hayot faoliyati xavfsizligi fanidan laboratoriya mashg'ulotlari.

№	Laboratoriya mashg'ulotlar mavzulari	Soni
1.	Ishlab chiqarish korxonalarida va insoatlarda tabiiy yorug'likni aniqlash	2
2.	Sanoat korxonalarini va muassasalarda mikroqilim shartlarini aniqlash	2
3.	Zararli moddalarning konsentratsiyasini aniqlash Zararli moddalarning konsentratsiyasini aniqlash	2
4.	Sanoat korxonalaridagi shovqinlarni aniqlash Ishlab chiqarish joylaridagi tebranishni aniqlash	2
5.	Elektr jihatlarini yetga ulashni hisoblash	2
6.	Birfamschi o'yoq chirish vositalarini ish unumdorligini aniqlash Avtomatik yong'ir dan darak beruvchilarning ish unumdorligini aniqlash	2
Jami:		12

VI.Seminar mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Ushbu o'quv fani bo'yicha talabalar seminar mashg'ulotlarni ma'ruzalar ma'lumi va tavsiya etilgan adabiyotlar hamda davriy jurnallar, internet materiallari bilan ishlab, standart va ma'laka talablariga mos ravishda o'z ichiga oladi.

Seminar mashg'ulotlarining mavzulari

- Xavflar turlari va ularning turli sohalarda yuzaga keltirilgan zararlari va salbiy oqibatlarni o'rganish
- Jamiyatdagi iqtisodiy va ijtimoiy xavflar va ularning muhofazalanish masalalari
- Faoliyat xavfsizligini ta'minlashda insonning psixologik ko'rsatkichlarining ahamiyati
- Faoliyat xavfsizligini nazorat qiluvchi davlat tashkilotlari, ularning faoliyat ko'rsatish sohalari, huquq va majburiyatlarini o'rganish
- Jamiyatda ilmiy texnik va axborot (informatsiya) sohasidagi xavf turlari
- Ishlab chiqarishda faoliyat xavfsizligini boshqarish tizimi, xavfsizlikni ta'minlashga oid talablarini rejalashtirish, mablag' bilan ta'minlash
- Ishlab chiqarishda faoliyat xavfsizligi jarayoni vaqtida yuzaga keladigan jarohatlanishlar va kasb kasalliklari

8. Kasb kasalliklarining kelib chiqish sabablarini, tabiiy qat'lanish, oldini olish tadbirlari, ijtimoiy iqtisodiy oqibatlari.

9. Inson mehnat faoliyatining fiziologik-gigiyenik asoslari.

10. Texnologiya havo muhitining ko'rsatkichlari ularning mehnat faoliyatiga ta'siri

11. Texnologiya havo muhitidagi ishlab chiqarish chiqindilari va zararli moddalarning inson organizmiga salbiy ta'siri, ularni qayta chiqarish chora-tadbirlari.

12. Ishlab chiqarish korxonalarini sharoitlash, ularning turlari, umumiy va mahalliy sharoitlashning mehanizmi

13. Ishlab chiqarishda shovqin va vibratsiya. Ularining inson organizmiga zararlari ta'siri

14. Davlatimizdagi va chet eldagi hayot faoliyatini xavfsizligini ta'minlashning asosiy usullari

15. Hayot faoliyatini xavfsizligini ta'minlashning asosiy usullari, ularning ta'siri, ularning ta'minlash kriteriyalari, ob'ektlari, ahamiyati, korporativ va davlat miqyosidagi usullarini darajasi va usullari, yondashuv.

16. Zilzila va boshqa turdagi shunga o'xshash favqulodda vaziyatlarda fuqarolarni muhofaza qilish.

17. Baxtsiz hodisalarda jabrlanganlarga birinchi tibbiy yordam ko'rsatish

VII. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Mazkur fanni o'qish jarayonida ta'limning zamonaviy metodlari, pedagogik va axborot texnologiyalarini qo'llanishni nazarda tutilgan.

ma'ruza zamonaviy kompyuter texnologiyalar yordamida prezentatsion va elektron – didaktik texnologiyalardan;

-o'qitiladigan amaliy aqliy bajim, guruhli fikrlash pedagogik texnologiyalaridan;

-o'qitiladigan tajriba, mashg'ulotlarda kichik guruhlar musobaqa, guruhli fikrlash pedagogik texnologiyalaridan qo'llanish nazarda tutiladi.

Ushbu o'quv fani bo'yicha talabalar mustaqil ta'lim ma'ruzalar, konspekt va tavsiya etilgan adabiyotlar hamda davriy jurnallar, internet materiallari bilan ishlab, standart va ma'laka talablariga mos ravishda o'z ichiga oladi.

Tavsiya etiladigan mustaqil ta'lim mavzulari:

1. HPX ma'murularini o'rganishga katta hissa qo'shgan jahon va vatanimiz olimlari.

Ularining asosiy ilmiy-amaliy ishlari.

2. Xavflarni kvantifikatsiyalashning usuli, bafli va boshqa usullarini ta'lim qilish.

3. Xavfsizlikni ta'minlash jamoyillari va usullarini ta'lim qilish.

4. Faoliyatning turli bosqichlarida xavfsizlik shartlarini ta'lim qilish.

5. Faoliyat xavfsizligini ta'minlashning ergonomik ko'rsatkichlarini ta'lim qilish.

6. Ish o'rini tashkilotlarining talablari.

7. Inson antropometrik ko'rsatkichlarining faoliyat xavfsizligiga ta'siri.

8. Faoliyat xavfsizligini ta'minlashda psixologik omillarining ahamiyati.

9. O'zbekiston Respublikasida hayot faoliyat xavfsizligini ta'minlash sohasida qabul qilingan qonun va me'yoriy hujjatlar tizimi.

10. Hayot faoliyatini xavfsizligi fani bo'yicha glossariy tuzish.

11. Insonning fiziologik va psixologik tavsiflarining xavfsizlikni ta'minlashdagi ahamiyati.

12. Odam anatomiyasining (antropometrik parametrlarining) xavfsizlikni ta'minlashdagi ahamiyati.
13. Hayot faoliyati xavfsizligini ta'minlashga oid xalqaro tajriba va izlanishlar tahlili.
14. Hayot faoliyati xavfsizligini ta'minlashga oid chet davlatlarda qabul qilingan qonunlar va me'yoriy hujjatlar tahlili.
15. Shovqin va titratsion hamoyalamlash texnik vositalarining qarshilamishi va tuzilishi.
16. Mashina va mexanizmlar uchun texnika xavfsizligi talablari keltiriladigan me'yoriy hujjatlar tizimi.
17. Davlat yong'in xavfsizligi xizmati.
18. Respublika bo'yicha yong'inlar sodir bo'lishi va ularda ko'riladigan zararlarni to'g'risida statistik ma'lumotlar tahlili.
19. Yong'inlardan himoyalalanishning zamonaviy texnik vositalari.
20. Xalqaro terrorizm va terroristik tashkilotlar.
21. O'zbekistonda bo'lishi mumkin bo'lgan texnologiyalar.
22. Markaziy Osiyoda bo'lishi mumkin bo'lgan tabiiy xavflar.
23. "Aholini va hududlarni tabiiy hamda texnologiyalar bilan ta'minlash" mavzularida muhofaza qilish to'g'risida gi qonun hujjatlarini o'rganish.
24. Favqulodda vaziyatlarda ularning oldini olish va barakarat qilish davlat tizimi(FVDT)ning strukturaviy tuzilishini o'rganish.
25. "Fuqaro muhofazasi to'g'risida" gi qonuni.
26. "Terrorizmga qarshi kurash to'g'risida" gi qonuni.
27. "Xavfli ishlab chiqarish obyektlarining xavfsizligi to'g'risida" gi qonuni.
28. Favqulodda vaziyatlarda xavfsizlikni ta'minlash bo'yicha qabul qilingan davlat standartlari tizimi.
29. "Gidrotexnika inshootlarining xavfsizligi to'g'risida" gi qonuni.
30. "Saniyalar va nazorati to'g'risida" gi qonuni.
31. "Fuqarolar sog'lig'ini saqlash to'g'risida" gi qonuni.
32. Tashkilotlardagi mehnatni muhofaza qilish va samarat xavfsizligini boshqarishdagi xavfli ob'ektlari.
33. Mehnatni muhofaza qilish va samarat xavfsizligini boshqarishni xududiy, ishlab chiqarishdagi darajasi.
34. Korxonalarda ishchilarni mehnatni muhofaza qilishni ta'minlash tashkilotlari.
35. Ish joylarini sharoitga ko'ra attestatsiya qilish, korxonalaridagi mehnatni muhofazalash tahlili bo'yicha sertifikatlash.
36. Davlatimizda va chet eldagi hayot faoliyati xavfsizligining madaniyati holati.
37. Hayot faoliyati xavfsizligining madaniyatini umumiy tavsif, uning tarixiy, falsafiy, ijtimoiy va diniy asoslari.
38. Hayot faoliyati xavfsizligining madaniyati tushunchasi.
39. Hayot faoliyati xavfsizligining madaniyatini tashkil etish obyektleri.
40. Hayot faoliyati xavfsizligi sohasidagi xalqaro tajribalar.
41. Xodimlarning xavfsiz faoliyatini tashkil qilish chora tadbirlari.
42. Ish betuvchining magburiy javobgarligi.
43. Mehnat xavfsizligi bo'yicha xodimlarning bilimlarini tekshirish.
44. Inson faoliyati jarayonidagi madaniyatini.

VIII. Asosiy va qo'shimcha adabiyotlar manbalarini va xohurt manbalarini

Asosiy adabiyotlar

1. Maek A, Friend P. James Fundamentals of Occupational Safety and Health. Bernan Press. Germaniya, 2007
 2. Yuldashev O.R. Mehnat muhofazasi maxsus kursi. Darslik. -T. Tafakkur qanoti, 2015. -336 b.
 3. Ibragimov E.I., Gaznazarova S., Yuldashev O.R. Mehnat muhofazasi maxsus kursi. Darslik. -T.: TMI, 2014. -536 b.
 4. Yuldashev O.R., Djabborova Sh.G., Xasanova O.T., Hayot faoliyati xavfsizligi. Darslik. -T.: Toshkent-Iqtisodiyot, 2014. -268 b.
 5. Yormatov G'Yu. va boshqalar. Hayot faoliyati xavfsizligi. -T.: "Aloqachi", 2009. - 348 b.
 6. Nazariyev Sh. M., Qurbanov Sh. X. Hayot faoliyati xavfsizligi. O'quv qo'llanma. -T.: "Yangi asarlar", 2019. 234 b.
- Qo'shimcha adabiyotlar**
7. Mirziyoyev SH.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-utkazim va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil islohotlariga bag'itlangan majlisidagi nutqi. Xalq so'zi gazetasi, 2017 yil 16 yanvar, №11.
 8. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. -T.: "O'zbekiston", 2014. -46 b.
 9. "Mehnatni muhofaza qilish to'g'risida" gi (yangi tahrir) O'zbekiston Respublikasi qonuni qonun. O'zbekiston Respublikasi Qonuni, 2016 yil, 22 sentyabr.
 10. Ishlab chiqarishdagi baxtsiz hodisalarni va xodimlar salomatligining boshqa xalq zararlanishini tekshirish va hisobga olish to'g'risidagi Nizom. Vazirlar Mahkamasining qarori №286, 06.06.1997, -T.: 1997.
 11. Ishlab chiqarishdagi baxtsiz hodisalar va kash kasalliklaridan magburiy davlat ijtimoiy sug'urtasi to'g'risidagi qonun. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2008, 37-38-son.
- Internet saytlari**
12. www.gov.uz - O'zbekiston Respublikasi xususiy sahifasi.
 13. www.fsa.uz - O'zbekiston Respublikasi Koriya xalqaro tajriba markazining sahifasi.
 14. www.mintrud.uz - Mehnatni muhofaza qilish va xavfsizlikni ta'minlash bo'yicha xalqaro tajriba markazining sahifasi.
 15. www.bilim.uz - O'zbekiston Respublikasi ta'lim va ilmiy ishlar vazirligining sahifasi.